

Guus van Duin, zelf enthousiast vogelaar, is journalist bij Trouw en sinds 1998 freelance medewerker aan SOVON-Nieuws.

Marcel Lindeman: Hé, daar ligt nog een Tureluur.

Op mijn twaalfde begon ik met prepareren. Niet vreemd als je er via je vader vrijwel elke dag mee te maken hebt. Ik was er zo druk mee dat het me de tweede klas van de havo kostte. Mijn vader leerde het vak destijds bij de beroemde Dr. C. Eykman in Dordrecht. Hij mocht eens in de week langskomen om te oefenen. Ik heb nog werk van Eykman in mijn collectie. Schitterende stukken. Hij had bijvoorbeeld een prachtige collectie van opgezette hybriden van eenden.

Waarom ging je vader er nooit in door?

Er was destijds een clubje van tegen de vijftig preparateurs. Die deden het voor hun brood en mijn vader kwam daar niet tussen, omdat hij al een beroep had. Liefst was hij chirurg geworden, hij had heel duidelijk ontwikkelde ideeën over dierartsenij. Maar de oorlog heeft een hoop roet in het eten gegooit. Hij zou in mei 1940 voor de verdere opleiding naar Buitenzorg gaan. Hij had daar een aanstelling als preparateur. Op die dag zou de boot naar Indonesië vertrekken. Maar ja, op 10 mei kwamen de Duitsers. Zijn moeder en hij waren eigenlijk de enige van de hele familie die niet in Indië zaten toen de oorlog uitbrak. Dus is het er nooit van gekomen, en is het opzetten altijd een hobby gebleven. Hij doet nu nog, ondanks zijn 89 jaar, het nodige vilwerk voor mij.

Wat waren je eerste soorten?

Ik struinde in de strenge winter van 1979 heel vaak de noordpier van IJmuiden af, vlakbij mijn huis. Dat leverde veel vogels op, grote vogels. Roodkeelduikers, Jan-van-genten. Ik heb die winter ook twee Tureluurs gehad. Die vlogen op van de pier. Ze daalden en kwamen in het water terecht. Ik heb ze meegenomen en thuis

SPECIFIEK... prepareren

Je kunt vogels kijken, tellen, eten, schieten. Maar je kan ze ook veiligstellen voor het nageslacht.

Marcel Lindeman is preparateur.

De beste van Nederland volgens velen. Lindeman (42): "Ik sta niet echt te springen om zo'n moddervette gans te doen."

onder een warme lamp gezet. We hebben ze dagenlang gevoerd met tartaar en andere dingetjes. Heel voorzichtig klooiën met een pincetje, de botten staken bijna naar buiten. Uiteindelijk hebben ze het niet gehaald. Ze gingen de diepvries in, maar ik ben er meer dan een jaar omheen gelopen. Ik wilde er niet aan beginnen. Je bent zo met die levende beesten aan het tutten geweest, daar wil je niet in snijden. Dan wil je eerst even door dat rouwproces, even afstand nemen. Na een jaar dacht ik: hé, daar ligt nog een Tureluur.

Je hebt veel zeevogels?

En een paar leuke soorten erbij. De kat van het restaurant bij de pier bracht vaak goede vogels, en redelijk onbeschadigd. Ik heb een Kleine Strandloper aan hem te danken. En hij kwam een keer met twee Paarse Strandlopers aanzetten, in één bek. Mijn eerste Fuut zat centimetersdik onder de olie. Die heb ik helemaal schoon-gemaakt, uren en uren aan besteed. Kan je nagaan, al die moeite voor een Fuut. In winterkleed. Maar ja, het was mijn eerste. Een vriend meldde een keer dat hij een Kwak op het strand had gevonden, rondom aangevreten door de meeuwen en kraaien. Hij had hem maar onder het zand gestopt, want er viel niks mee te doen. Ik ben het beest gaan opgraven en hij staat nu in mijn kast. Ik kon zijn hals nauwelijks strekken, maar goed, hij staat. Maar nu ben ik streng. Ik waarschuw mensen voor het eindresultaat. Als een Kerkuil niet mooi genoeg is, moet je een halfjaar later op dezelfde plek gaan zoeken. Die vogels volgen zulke vaste trajecten, daar vliegt er heus nog wel een keer eentje tegen een auto. Wat ik al niet aan Kerkuilen uit de Wieringermeer heb gehad, ongelooflijk, tientallen per jaar.

Doe je alleen vogels?

Vroeger was ik universeel preparateur. Vogels, zoogdieren, insecten. Vechtende vogelspinners, schorpioenen. Van die dingen die mensen eng vinden, en die zette ik dan fraai in een tafereeltje. Wat betreft de zoogdieren was een stekelvarken wel erg speciaal om te doen. In mijn studententijd had ik mijn eerste business, via een contact met de firma Kooij in 't Zand, een eendenkwekerij. Die kreeg hepatitis in zijn verzameling en hij was een paar bakken van zijn pulletjes kwijtgeraakt. Ik kreeg een halve vuilniszak van hem mee. Die moest ik opzetten, voor 15 gulden per stuk. Hij gaf ze weg als relatiegeschenken.

Je liefde ligt bij het kleine spul

Op een bepaald moment kon ik selectief worden. Ik heb voor dag en nacht werk, maar dat wil ik niet. Ik doe alleen de leuke dingen. Als iemand me belt of ik een Knobbelswaan kan opzetten: nee, dus niet. Buizerd is zo'n beetje mijn grens, dat vind ik nog net leuk. Maar dingen als een Grauwe Gans, nee. Met kleine vogels heb ik ook het meeste succes gehad en prijzen gewonnen. Ik heb het nodige voor musea gedaan, voor Naturalis, het Zeeuws museum, het Fries Natuurmuseum en voor het Pieter Vermeulen Museum in IJmuiden, het plaatselijke centrum voor natuur- en milieu-educatie.

Hoe ga je te werk?

Je vilt het beest, de bout gaat er in één keer uit. Koperdraadjes bevestigen in poten en vleugels, watten eromheen doen, kunstlichaam snijden en er in stoppen. Dan alles er weer overheen trekken. Daarna begint het echte werk. Alle veervelden de goeie kant opdoen. De huid vastzetten met prikkertjes, de vorm maken aan de hand van de ingevroren bout. De kop vormen van niet-krimpende boetseerleuk. De wenkbrauwen, alles.

Hoeveel ogen heb je in huis?

Laat ik niet liegen: duizenden. Van sommige maten heb ik er honderden. Ik heb bakken vol met alle varianten aan bruin, geel en rood. Verschillende maten pupillen. Die voor een kuifduikertje is zo groot als een speldenknopje, die voor een uil kan zo groot zijn als een kwartje. Voor iedere soort en voor iedere omstandigheid moet je een oog hebben. Ik kan ogen bestellen bij Bouten in Venlo. Er zit een bedrijf in Denemarken en er zit een heel groot bedrijf in Engeland. Als ik echt ogen

voor specifieke soorten wil hebben, bestel ik ze in Engeland. Als het om een gewone soort gaat, ga ik eerst in mijn eigen voorraad rommelen. Meestal is het zo dat ik klaar ben met het boetsen van de kop, en dan: o ja, de ogen. Catalogus erbij, buizerd 12 mm donkerbruin, en die haal ik dan uit dat bakje. Maar als ik met een bijzonder beest aan de gang ga, doe ik dat niet. Alles moet dan klaarliggen, geen verrassingen. Je kan niet achteraf zo'n oog er even in friemelen. Ja, het kan wel, maar dat wordt er niet mooier op. Ik ga niet verder met een vogel tot de kop helemaal in orde is. En dan moet ik hem voor de rest nog helemaal in elkaar zetten. Als de kop en de ogen niet naar mijn zin zijn, ga ik niet verder voordat dat in orde is. Als je de ogen en de veertjes eromheen ook maar enigszins laat indrogen, krijg je het nooit meer goed. Er zijn een heleboel die dat wel doen. De vogel opzetten, op zijn plankje, en dan als allerlaatste handeling de ogen erin zetten en die stellen. Nou, dat werkt gewoon niet. Zij zeggen van wel, maar het kan niet.

Pak je zeldzaamheden anders aan?

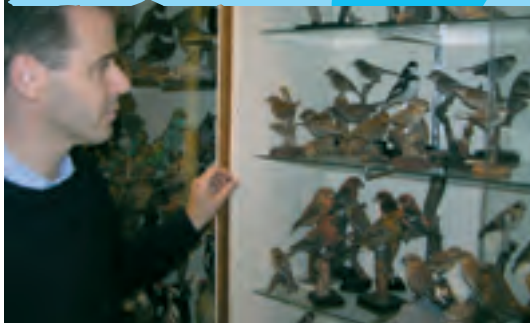
Zeldzaam is betrekkelijk. Weet bijvoorbeeld dat ik ooit maar één Boompieper heb opgezet. Ik kreeg onlangs mijn eerste Kleine Zwartkop, voor een klant uit Portugal. Daar word ik dan wel wat hebbertig van, net als mijn vader overigens. Die was behoorlijk beschadigd en niet eenvoudig te prepareren. Als het een gewone Zwartkop was geweest, had ik het gelaten. Als ik iets zeldzaams heb, bestel ik de ogen vaak speciaal. Want als ik in Nederland een Sperwer mannetje, geel met een oranje ringetje wil hebben, dan krijg ik geel met een oranje ringetje. Maar in Engeland kan ik een oog voor een vierdejaars Sperwer man bestellen. En dan krijg ik een oog, dat is gewoon een feest, zo mooi. Als je daar een Aalscholver-oog bestelt, komt er geen groen ding binnen, maar een echt smaragdgroen oog, waarvan je denkt: oeh, wat een griemel. En als dat dan in die kop zit en hij kijkt je aan, dan word je gewoon bang van zo'n beest.

Mislukt er wel eens wat?

Eigenlijk nooit. Je moet alleen rekening houden met de eigenschappen van de verschillende soorten. Zo hebben lijsters veel losse veren, en snippen en duiven hebben een dunne huid. Maar ik prik er niet snel doorheen. Vies, nee, dat is het ook niet.

Foto's: Guus van Duin.

Ja, de hersens, dat is wel eens een smerig karweitje. En het is natuurlijk veel prettiger werken als een vogel mager is. Daarom sta ik ook niet echt te springen om zo'n moddervette gans te doen. Ze worden wel eens minder mooi dan ik zou willen. De eerste selectie pas ik al op tafel toe. Als er een kerkuil binnenkomt met een poot en een vleugel ernaast, en uit de andere poot steken de botten, dan stop ik ermee. Als het een Roodpootvalk zou zijn, dan was ik nog aan de slag gegaan.

Wat moet je doen met een dode vogel?

Je moet hem liefst zo snel mogelijk in de vriezer doen. Vooral niet laten ontdooien en dan opnieuw invriezen. Normaal gesproken kan je een vogel maar een dag of drie buiten een vrieskast bewaren, dan is het wel gedaan. Maar ook het goedhouden van een opgezette vogel is belangrijk. Bij het prepareren smeer ik ze in met arsenicum, het enige wat helpt tegen insectenvraat. En ik haal mijn collectie eens per jaar uit de kast en sla ze voorzichtig schoon met een plumeau van struisvogelveren. Met sommige soorten moet je heel voorzichtig omgaan, maar een patrijs kan je probleemloos aan zijn snavel oppakken.

Kan je bruin geworden vogels schoon krijgen

Het kan officieel allemaal wel. Maar ik vind dat ze er wel schoner uitkomen, maar niet mooier. Je verpest dan toch iets.

Je collectie is erg fraai

Al met al is het misschien wel een van de belangrijkste en mooiste van Nederland. Er zitten juweeltjes bij. De Spotvogel lijkt zo weg te vliegen. Heel trots ben ik op de Grote Barmsijzen die ik de afgelopen winter heb vergaard, tijdens de invasie. Maar ook op het Goudhaantje en Vuurgoudhaantje. Zo klein, zo delicaat.

Ik zie een Middelste Bonte Specht

Klopt. Die is in de kop van Noord-Holland gevonden. Zeldzaam, zeker. Ik weet niet of die wel in de avifauna terecht is gekomen. Ik heb ook een Griel, die is ooit in Engeland geringd. Zijn terugmeldingsformulier speelt een rol in een boek over de geschiedenis van die soort in Nederland, dat op stapel staat.

En ik zie een Rode Rotslijster

En als je goed kijkt zie je dat hij voliëringetjes heeft. Het is een kweekproduct.

Bijna alles is wel te krijgen tegenwoordig, vrijwel alles wordt gekweekt. Verzin het maar en je kan het kopen. Dat geldt ook voor de Haakbekken die ik heb. Soms neemt de handel wel heel trieste vormen aan. Als je bijvoorbeeld nagaat wat er in ons land met uilen wordt gesold, en met papegaaien. Er zou een importverbod moeten komen voor alle soorten die gekweekt kunnen worden.

Waar ontmoet je je collega's?

De dagen van de preparateursvereniging zijn zo ontzettend grappig. Dan lopen er tachtig man rond, de meest krankzinnige types. Van die oude snuffelaars, en van die museumpreparateurs, keurig met baardje en in driedelig pak. Er werden ook wel behoorlijke grappen uitgehaald. Een vriend van me heeft eens twee vleugels op een Haas bevestigd. Het zag er prachtig uit. Een dame die het zag, zei dat ze het niet geloofde: Hazen rennen toch gewoon hard weg. Ja, maar soms worden ze verrast en dan rest maar één ding: wegvliegen. Heel zeldzaam is dat. Ik geloof dat ze het geloofde.

Het ministeriële apparaat is erg veranderd

Voorheen had je Andri Binsbergen, zijn collega Wim Voortman, en een secretaresse. Zij onderhielden het contact, kwamen ook bij je langs in geval van twijfel over de doodsoorzaak van een vogel. Als je een Rode Wouw had, kwam hij zelf kijken om te zien of het wel goed zat. Voor die Binsbergen met zijn grote wenkbrauwen was iedereen wel wat bang.... Ik vroeg hem een keer wat hij van mijn opgezette Lepelaar vond. „Mooi, maar ik zie ze liever in het wild.“ Binsbergen maakte fraaie overzichten van wat er door iedereen was opgezet in een jaar. Later kwam dat allemaal neer op de mensen van de AID. Er kwamen steunpunten en je merkte dat je niet langer met gedreven vrijwilligers werkte. Nu weten ze van niks meer. Als je al een eenvoudige juridische vraag stelt, mogen ze geen antwoord geven. Dat was in de tijd van Andri wel anders. En tegenwoordig zijn er ook vrijwel geen broodpreparateurs meer.

Geef je prepareerles?

De opleiding wordt gegeven door een aantal preparateurs die het leuk vinden om te doen. Ik ben een beetje ongeduldig en vind het ook een klein beetje zonde van mijn tijd. Hoewel je soms werk ziet waarbij je eigenlijk op het etiket moet

kijken om te weten om welke soort het gaat.

Ik heb een aantal collega's die ik inmiddels goed ken en soms zetten we een dagje met zijn tweeën op; dan maken we er samen iets moois van. En lekker de hele dag zeuren over dooie vogels. Dat is ook erg aardig.

Maar je bent wel leraar

Ik geef geschiedenis en biologie. Havo, vwo, gymnasium, hier in Beverwijk. Het eerste vak was altijd mijn grote hobby, en biologie was mijn tweede. Ik heb ze tegelijkertijd gestudeerd. Dat kon eigenlijk niet, overlappende tentamendata en zo. Eerst deed ik van allebei de lerarenopleiding, aan de Witte Lelie in Amsterdam, daarna doctoraal geschiedenis. Ik heb ook nog egyptologie gestudeerd, en wat theologie. En museologie, met het idee dat ik misschien ooit nog eens in een museum terecht zou komen. Ik was pas 29 toen ik afstudeerde. Ik werkte toen al een tijdje op mijn oude middelbare school.

Kende je Sovon al?

Zeker, alleen ben ik geen lid. Ik zie het blad wel eens op school liggen. Er zijn een paar collega's die behoorlijk fanatiek vogelen.

Vind je jezelf een vogelaar?

Geen echte, maar ik heb er uiteraard wel veel oog voor. In mijn tuin plofte laatst een Grote Bonte Specht tegen de moerbeiboom, op anderhalve meter afstand. Zat me aan te kijken: wie ben jij en wat doe je. En ik keek terug: ik ben hier niet en ik doe niks. En die sloeg me toch een partij aan het hakken, de brokstukken zaten in het borstzakje van mijn overhemd. En dan kan je denken 'het is maar een bonte specht', maar als je dat dan zo dichtbij ziet.

Afgelopen winter lagen er geplette appels op het dak van de schuur. Daar zaten opeens vier Appelvinken op, die aten de pitten. Wat vogels betreft zit je in deze omgeving toch al goed, en vroeger helemaal. Langs een pad naar zee, met prikkeldraad ernaast, was het voorheen Paapje, paaltje, Roodborsttapuit, paaltje, paaltje, Tapuit. Enorme dichtheden. Maar ja, dat is voorbij.